

II. Помашки пѣсни изъ Ахж-челебийско

записалъ Ст. Н. Шишковъ.

1.

Момъкъ-християнинъ съ измама зема любовницата си помакиня.

Стоянъ се влюбва въ мома Лиляна. Майка му го научва да се пристори на умрѣлъ, ще иде и Лиляна да го види, а той я грабва и завежда въ черквата, дѣто се вѣнчаватъ.

Учи ма, мàйчо, ỳчи ма,
Как да си з'ò^{а}мам Ле^{а}лè^{а}на?
—Сѝно л'о, мòи сѝно л о,
Пàд'ни(6) ми дòлу ф пазáре^{а}н,
Кỳпи си зигвáр' вòлаве^{а},
Изари рàвни двòраве^{а},
Пòсе^{а}й си бè^{а}ла пче^{а}нѝца,

Свѝкай ми тѐашка меажйеа,
Пѝракай мо́ми на ж'ѝатва
И Леалѐана си пѝвикай.
Стаѐан си ма́йка паслу̀шеа,
Ати́деа дѝлу ф пазѝреан,
Ку̀пи си зигвѝр' во́лавеа,
Изара́ рѝвни дво́равеа,
Пасѐа ги бѐала пчеанѝца.
Жѐалта еа ж'о́тва фтѝсала,
Стаѐан си ср'у̀ка меажйеа:
Гѝрнеа и дѝл'неа махалѝа.
Врит' си Стаѐано дѝйдаха,
Самѝ Леалѐана неа до́йдеа.
Пак си го ма́йка ачѐшеа:
— Фѝни ми, сѝнко, мѝстареа,
Изгради чеашм'ѝа шѐареана
И пу̀сти вѝда стаде́на.
Врит' щат мѝминеа да дѝйдат
Стадѐна вѝда да тѝчеат,
И Леале́ана щеа да дѝйдеа.
Стаѐан е чеашм'ѝа еазградѝл,
Врит' са мо́минеа свѝарвеаха
Стадѐна вѝда да тѝчеат,
Леалѐана ма̀йка неа пу̀сна.
Ма́йка го хѝтро ачѐашеа:
— Стаѐанеа, сѝно Стаѐанеа,
Лѐгни ми, сѝно, зѝгини,
Врит' щат камшѝеа да дѝйдат,
Да си та, сѝно л'о, пращѝват,
И Леале́ана щеа да дѝйдеа.
Стаѐан еа ле́гнал, загѝнал,
Врит' си камшѝеа дѝйдаха,
И Леалѐана еа дачу̀ла,
Та на мѝйци си рамѝнеа:
— Стаѐан си ми еа загѝнал,
Врит' са камшйеа тѝарнали,
И еа ща, мѝйчо, да ѝдам,
Стае́ана да си пращ́авам.
— Неамѝй ми хѝди, дѝщеар'о,
Сазѝ еа деан'ѝа(7) лажѝвна,

Та та щат хѝтру е^{а}змàми,
Да си та з'ъ^{а}ме^{а} млат Стуѐ^{а}н.
Ле^{а}лѐ^{а}на мàйка не^{а} слỳше^{а},
Дрѐб'ни е^{а} кѝт'ки насвѝла,
Че^{а} та Ле^{а}лѐ^{а}на атѝде^{а}
На Стаѐ^{а}нави к'ъ^{а}шкаве^{а},
Сѝт'ни е^{а} съ̀^{а}лзи снѝкнала:(8)
— Стаѐ^{а}не^{а}, гѝди Стаѐ^{а}не^{а},
Аллàх та прастѝл на вѐ^{а}ра. (9)
Стаѐ^{а}н хи тѝхо прадỳма:
— Мъ̀^{а}л'чи, Ле^{а}лѐ^{а}но, не^{а} плàчи,
Е^{а} сам за тѐбе^{а} загѝнал.
Рѝпнал е^{а} Стаѐ^{а}н нàнаги,
Та си Ле^{а}лѐ^{а}на фавѐде^{а}
На ве^{а}съ̀коно канàч'еа,
Парỳка пъ́п'е^{а}, ке^{а}шѝше^{а},
Та си Стаѐ^{а}на ве^{а}н'чѐ^{а}ха
С Ле^{а}лѐ^{а}на мамà хỳбава.

Слушана отъ Абдурахманъ чаушъ отъ с. Смилянъ, 1891 година.

2.

Майчина утѣха прѣдъ зло момково прѣдчувствие.

Момъкъ се плаче майци си, че лошо прѣдчувствува за себе си: или боленъ ще легне, или войникъ ще иде. Майка му го тѣши, че нѣма нищо да му стане, ами ще го згоди на най-хубавата мома въ селото.

Хасàне^{а} ф глáва адрѝло,(10)
Та си мàйци мо вѝкаше;
— Мàйчинко, мъ̀е^{а} мàйчинко,
Мéне^{а} е^{а} малѝм(11) пàднало;
Да ли ща бóлан да лѐгна,
Е^{а}лѝ ща аскѐр да ѝдам!
— Сѝно л'о мой мáйчини,
Не^{а}тъ̀й ще^{а}ш бъ̀лан да ле^{а}жѝш,
Не^{а}тóй ще^{а}ш аскѐр' да ѝде^{а}ш,
Е^{а} ще^{а} та, сѝнко, зàглаве^{а}

Ф сѐлоно на баш мамàна,
Дѐно е^а завò^{а}т Фат'мѝнка.
Е^{а}ла ти мàйка набрай
Бабàйкави(12) ти е^{а}лтò^{а}не^а,
Да си ми ѝде^{а}ш, сѝно л'о,
Нах Хе^{а}л'бѐцки^{а}н панайр',
Да кỳпиш зигвàр' вòлаве$_а$
Сас капрѝне^{а}ни чỳлаве^а.
Кàра ще^{а}м ме^{а}р'мѐр' кàме^{а}не^а,
Адрѝ ще^{а}м сѝтно де$_а$ше^{а}мѐ,(13)
Дѐно ми хòди Фат'мѝнка,
Да си не^а кàле^а фѐре^{а}жка,(14)
Да си не^а прашѝ рѝскана,
Да си не^а пò^{а}сни ше^{а}лѝе^а.(15)

Слушана отъ сѫщия.

III. Помашки пѣсни изъ Рупчоско.

3.

Момъкъ прѣдизвѣстява любовницата си, че ще отиде съ майка си за огледъ.

Момъкъ прѣдизвѣстява, че ще иде у тѣхъ съ майка си, та я учи, какъ да се държи, за да се ареса на майка му. Тя го моли да не завежда майка си, като явява и по какви причини не ще може да се ареса отъ майка му.

Іунàк де^{а}вòйки румòне^а:
— Замѝтай, Айшу, залàгай(16)
Пу висòкине^а к'òшк'уве^а,
Кандѝле^{а}н(17) да си запàлиш,
С кандѝле^{а}н да ма пуср'ò^{а}шне^{а}ш;
Дувѐче^{а}рка ща да дòйда
И мàйка ща да дòве^{а}да.
Мен' стуиш дивàн, не^а стуйш,
Мàйци дивàн да стуйш,
Мàйка данò та бе^{а}ндѝса,
Пак е^а та сам бе^{а}н'дѝсал.

— Іуна̀ку, лўду ко̀пеалеа,
Ти ку духо̀даш, ‚уна̀ку,
Ма̀йка ти неамо̀й дувѝда;
Сно̀шка смеа меаж'о́а има̀ли
С ирмибе́ш мла́ди іуна́ка,
Ца̀л'ничка ноаш сам сеадѐала,
С бурни́ца хми сам свѐатила,
Нужѝнки ми са ка̀пнали,
Іучѝнки ми са со́анеани,
Сардцѐну ми еа заспа̀лу,
Дива̀н неамо̀га да сто̀еа.

Слушана отъ Сюлманъ Читаковъ въ с. Чепеларе, 1906 г.

4.

Какъ мума укрива любовника си.

Мома задържа любовника си съ измама, додѣ слънцето изгрѣло и слѣдъ това го утѣшава, че ще го укрие отъ хорски очи, като го прѣблѣче въ нейни дрехи и когато я запитатъ, каква е тая гостенки, ще го прѣдстави за майчина ѝ роднина, дошла отъ далечно мѣсто.

Ста̀ни, деаво̀йку, по́глеанни,
Да лѝ неа соа еа со̀авналу?
— По̀леажи, лѐфтеар іуна̀ку,
По̀глеадай чѐарни іучѝнки,
Ещеа еа ра̀нку вўтирна,
По̀арви са пеатли нѐ пе́али.
Іунак си неа извѐарува,
Та ста̀на, та си пугле́анна:
Сло̀анцеану фпре́алу ф рѐакана,
Чеа си деаво̀йки вѝкашеа:
— Деаво̀йку, пу̀ста душма̀нку,
Та ве́ ми шинжѝр' накл'ўчи!
Деаво̀йка си гу мирѐашеа:
— Мо̀ал'чи, іуна̀ку, неа плачи,
Еа ти ща лўду наде́ана
Мо̀еана рўба цо̀шеана,

Че^{а} ща та, лу̂ду, йзве^{а}да
Ваз на̂ше^{а} се̂лу гуле̂^{а}му,
Ваз го̂рничкана махало̂^{а}.
Аку̂ ма, лу̂ду, запйтат;
„Ут де̂ е^{а} са̂е^{а} го̂счица?“[18]
Пак е^{а} ща, кузу̂м, да ре̂ка:
“Ма̂йчина ми е^{а} руд’нина,
Ут де^{а}ле̂чни е^{а} све̂^{а}туве^{а}.
Сно̂шка е^{а} прймрак стигнала,
Та е^{а} уна̂ска[19] приспа̂ла.
По̂^{а}т’уве^{а}не^{а} си не^{а} зна̂е^{а},
Де^{а}ле̂чку ще^{а} е^{а} испрате̂^{а}“.

Слушана отъ сжщия.

Рѣчникъ съ обяснителни бѣлѣжки върху нѣкои думи и форми въ народнитѣ умотворения.

1. **Дру̂гуш**, *другуче^{а}шну вре^{а}ме^{а}*, нарѣчие, вмѣсто едно врѣме, минало врѣме. Обикновена форма въ Ахжчелебийско за означаване отдавнашното врѣме, но въ опрѣдѣленъ видъ. *По̂вниш ли, л’убе^{а}, знаиш ли, дру̂гуш ги бе̂^{а}хме^{а} ма̂лички, ма̂лички и глу̂павички*, означава отдавна изминали, ала извѣстни дѣтински години.

2. **Ткачо̂^{а}**, сжщ. сувалка за тъкане, ала се употрѣбява и за име на самата работница тъкачка. *Е^{а}це^{а} ху̂бава е^{а} ткач’о^{а}* казватъ за нѣкоя мома или жена, която умѣло и бърво може да тъче на станъ.

3. **Ко^{а}цал-а-у-и**, глаг. кжса, откжсва се. Кжсатъ се нишкитѣ и т. н.

4. **Е^{а}це^{а}**, въ увеличенъ видъ *е̂^{а}чище^{а}* отъ яко, напр. употрѣбява се намѣсто твърдѣ, силно. *Е^{а}це^{а} ру̂кни,* вмѣсто силно викни.

5. **Тка̂ізу**, сжщ. тъканъ, изтъкано нѣщо.

6. **Па̂д’ни**, глаг. отъ глаголътъ *по̂йди, по̂ди* въ еднократенъ видъ. Срѣща се въ помашкия говоръ и означава бързо, този часъ иди, намѣри се тамъ.

7. *Де^{а}н’о^{а}* сжщ. турската дума дюння, свѣтъ, земя.

8. **Снѝкнала**, глаг. едно слѣдъ друго сълзи заронила. **Стѝкна са да ле^а^тѝ**, значи бързо, непрѣкъ снато започна да вали.

9. **Аллàх та прастѝл на вѐ^а^ра**, Богъ да те прости споредъ вѣрата, отъ която си.

10. **Адрѝло го ф глáва**, главато го заболѣла. Болестьта въ главата го намѣрила. Съдържа митичното повѣрие за болеститѣ, че тѣ сж невидими духове и причиняватъ болка въ тия органи у човѣка, дѣто имъ попадне случай.

11. **Малѝм** турска дума, означава прѣдчувствие, отчаяние прѣдъ грозеща опасность.

12. **Бабáйкови**, прил. бащини.

13. **Де^а^ше^а^мѐ**, турска дума, означава подъ, подъ отъ дъски, подъ отъ камъкъ, калдаръмъ.

14. **Фѐре^а^же^а^**, сжщ. женска помашка връхна дреха.

15. **Ше^а^лѝе^а^**, сжщ. помакински долни дрехи.

16. **Залàгай**, гл. постилай, мобилирай, пригответе за госте. *Залджи клàда*, постави цѣла клада дърво. *Залѐгна са зад клàда*, настани се на позиция задъ дърво. *Клàда*, паднало цѣло дърво, не съсѣчено.

17. **Кандѝл'**, сжщ. малко тенекиено газениче за свѣтене нощѣ изъ кжщи.

18. **Гóсчица**, сжщ. умалит. гостенка.

19. **Нàска**, мѣст. употрѣбително въ Рупчоско.

